

Бр. 3/2015

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на финансите

ISSN 2367-4741

Бр. 4/2015

ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

Бр. 3/2015

Информацията в това издание може да се ползва без специално разрешение, но с изричното позоваване на източника. Публикуваните оценки и коментари не следва да се считат за препоръка за вземане на определени инвестиционни решения.

ISSN 2367-4741

© Министерство на финансите, 2015 г.
Дирекция "Икономическа и финансова политика"

София 1000, ул. "Г. С. Раковски" 102
<http://www.minfin.bg/bg/page/872>
e-mail: secretary.evp@minfin.bg

Същност и методология на съставяне на ИИА

Индикаторът на икономическата активност (ИИА) има за цел да представи в обобщен вид текущото състояние на българската икономика, както и да оцени динамиката на дългосрочния и цикличния ѝ компоненти. Той е конструиран чрез динамичен факторен модел и е съставен от петнадесет макроикономически променливи, измерващи промените както във вътрешната, така и във външната икономическа среда. Брутният вътрешен продукт (БВП) е друг обобщаващ индикатор за икономическата активност в страната, като динамиката на ИИА и на БВП имат сходен характер през повечето периоди на наблюдение. Въпреки това е възможно в отделни периоди да се наблюдават различия, както по отношение на степента на промяната, така и по отношение на посоката на изменение на двата индикатора.

Като съставен индикатор, ИИА има редица предимства:

- Ако данните за променливите, от които е съставен ИИА, се ревизират, промяната на съставния индикатор е значително по-малка като размер от ревизията, направена в данните за БВ;
- Динамиката на БВП понякога се влияе от специфични за икономическите сектори фактори, които често са дискретни или временни по характер и затова не би следвало да се интерпретират като фактори, засягащи общата икономическа ситуация.

Разлагането на всеки времеви ред на общ и специфичен компонент позволява да се елиминира въздействието на временните и специфичните фактори, както и да се правят корекции за възможни грешки в измерването на дадена променлива.

ИИА е изчислен въз основа на динамичен факторен модел, приложен към набор от данни по тримесечия за 67 макроикономически времеви реда за бизнес ситуацията както в България, така и в международен аспект. Впоследствие броят на променливите, съставляващи индикатора, е намален на 15, като всяка променлива се използва с реалното ѝ изменение спрямо съответното тримесечие на предходната година. Променливите, съставляващи ИИА, са взети в текущия период или с лаг от един период, както следва (лагът е представен в скоби): БВП (0), индекс на промишлено производство (0), индекс на строителна продукция (0), индекс на оборота в търговията на дребно (0), общ бизнес климат (-1), осигуреност на промишленото производство с поръчки (-1), очаквания за заетостта в промишлеността (-1), очаквания за цените в промишлеността (-1), средна натовареност на производствените мощности (0), паричен агрегат М1 (0), лихвен процент по дългосрочни кредити в лева (-1), приходи от ДДС (0), индекс на цената на петрола (-1), индекс на международните цени на неенергийните суровини (-1) и БВП на ЕС-27 (-1).

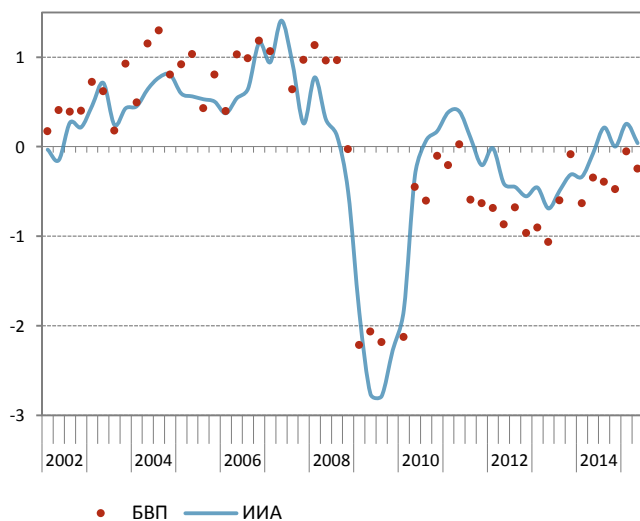
Оценката на цикличния компонент на ИИА е направена, като са елиминирани:

- Дългосрочният компонент, като е използван филтърът на Ходрик-Прескот. Въпреки че разглежданият филтър е бил предмет на много дискусии, той все пак остава най-широко използваната техника за премахване на тренда в икономическите редове;
- Краткосрочният компонент, отчитащ колебания в рамките на една година и изчислен въз основа на плъзгаща се средна с прозорец от 4 периода.

Индикатор на икономическата активност в България през второто тримесечие на 2015 г.

През второто тримесечие на 2015 г. ИИА отново отчете положителна стойност, но се забави значително спрямо първите три месеца на годината. Почти всички компоненти, включени в композитния индикатор допринесоха за наблюдаваното низходящо развитие като водещо влияние имаха приходите от ДДС, общия бизнес климат в страната и част от показателите, измерващи активността в сектор индустрия. Посоката на изменение на ИИА беше в съответствие с динамиката на БВП, чийто темп на растеж се забави до 2.4% в реално изражение¹.

ИИА и реален растеж на БВП*

* С цел постигане на сравнимост, данните за БВП са нормирани, като от стойността на показателя е извадена неговата средна и полученният резултат е разделен на стандартното отклонение.

Източник: МФ

¹ По сезонно неизгладени данни, изменение на год. база, ЕСС 2010.

За разлика от първото тримесечие на годината, през текущия период се наблюдаваше по-нисък принос от страна външния сектор за растежа на БВП. Динамиката на вътрешното търсене бе водещ фактор за повишената икономическа активност, в резултат от възстановяването на растежа на инвестициите и потреблението на правителството, докато потребителските разходи на домакинствата нараснаха със забавен темп спрямо предходното тримесечие.

Влошаването на икономическата активност в страната, измерена чрез ИИА, отразяваше текущата динамика на по-голяма част от показателите, представлящи вътрешната среда. През второто тримесечие на 2015 г. приходите от ДДС се повишиха номинално с едва 5.8%на годишна база спрямо 21.8% през първото тримесечие на годината. Развитието на разглеждания показател се дължеше на забавянето на растежа на постъпленията при сделки в страната и вътреобщностно придобиване от 49.6% до 10.9%. По отношение на приходите от ДДС от внос беше отчетена положителна динамика за първи път от началото на 2014 г. (0.5%), но наблюдаваното развитие имаше ограничен принос върху вътрешното търсене през текущия период.

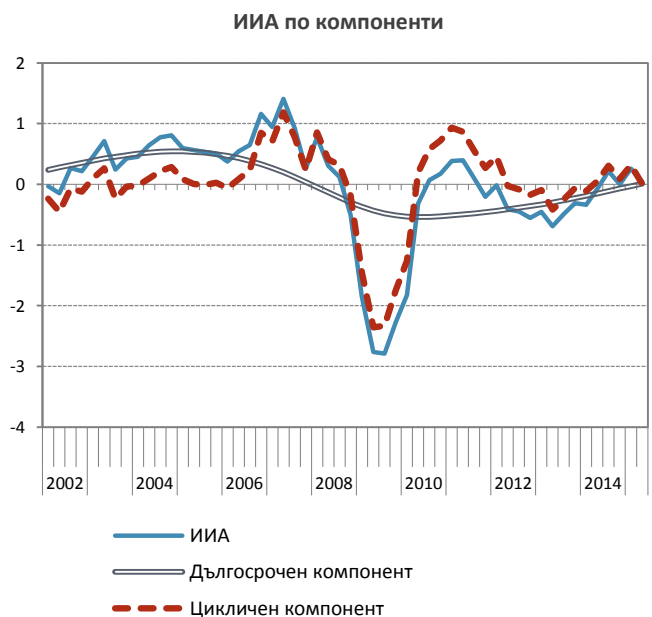
По-голяма част от краткосрочните показатели, отчитащи активността в основните сектори на икономиката също имаха негативен принос върху ИИА. Очакванията на предприемачите за бизнес климата в страната се характеризираха с подобрене, но то беше отчетено главно по отношение на активността в сектор индустрия. Влошаването на оценките за дейността в търговията на дребно кореспондираше с по-ниския темп на растеж на оборота в сектора, който се забави до 1.3% в реално изражение през второто тримесечие на годината. През разглеждания период индексът на строителна продукция продължи да се понижава с 1.6% на годишна база. Неговият темп на изменение се забави спрямо предходното

тримесечие, в резултат от положителното развитие в сферата на гражданското строителство, но влиянието на сектора върху ИИА остана незначително. По-слаб принос беше отчетен и по отношение на показателите от финансовия сектор. Лихвените проценти по дългосрочни кредити в лева отчетоха по-нисък темп на намаление, като тази тенденция се обуславяше от активността на нефинансовите предприятия. Реалният растеж на паричното предлагане, измерено чрез паричния агрегат М1, се повиши с 12.2%, но стойността му беше по-ниска в сравнение с нивата, отчетени от началото на 2014 г.

Положителни сигнали бяха отчетени в сектор индустрия и свързаните с него показатели, отразяващи развитието на външната среда. Благоприятните очаквания на предприемачите в промишлеността за осигуреността с поръчки намериха израз в ускоряване на индексът на произведената продукция до 4.3% на годишна база през второто тримесечие. Натоварването на производствените мощности отчете слабо забавяне спрямо предходното тримесечие, но остана на високо ниво, продължавайки наблюдаваната положителна тенденция от средата на 2014 г. В рамките на преработващата промишленост, основен принос имаха производство на основни метали и метални изделия, производство на изделия от каучук и пластмаса и производство на електрически съоръжения, където беше отчетено ускоряване в годишния темп на растеж на оборота за износ. През текущия период потреблението и вноса в страните от ЕС-28 продължиха да се повишават, което оказва положително влияние върху експортно-ориентираните дейности в промишлеността. Негативен принос върху ИИА, идващ от понижената циклична позиция на европейските икономики, беше отчетен по линия на по-ниски оценки на предприемачите за движението на наетите лица и производствените цени.

Динамиката на международните цени на петрола и неенергийните суровини също нямаше водещо значение за текущата стойност на съставния индикатор. Те продължиха да се понижават с ускорени темпове, главно вследствие на негативния дългосрочен тренд, с който се характеризират.

През второто тримесечие на 2015 г. всички променливи, включени в съставния индикатор, допринесоха за забавянето на общата циклична позиция на икономиката, която отчете близка до нула стойност. За разлика от цикличния, при дългосрочния компонент на ИИА се наблюдаваше подобрене и стойността му стана положителна. Последното следва да окаже положително въздействие върху потенциалния растеж, имайки предвид че стойността на показателя се характеризираше с трайно негативна тенденция от началото на 2008 г.

Източник: МФ

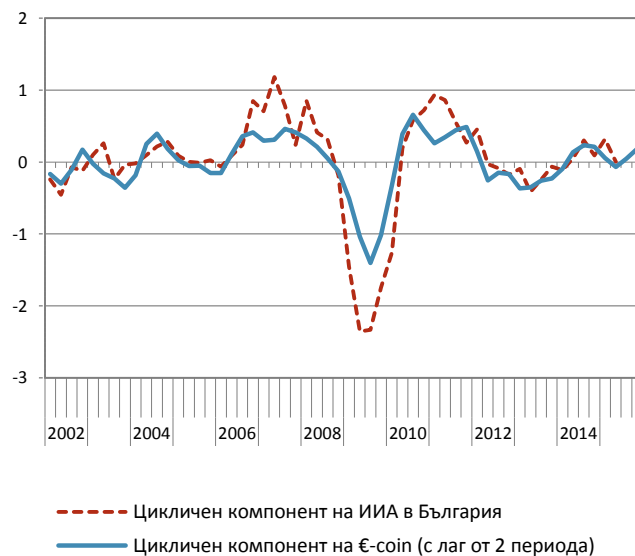
Степен на синхронизираност на българския бизнес цикъл с този на еврозоната

Оценките за степента на зависимост на цикличните колебания в България и бизнес цикъла на еврозоната, представен чрез индикатора €-coin² показаха, че промените във външната конюнктура се отразяват най-силно върху българската икономика със закъснение между едно и две тримесечия, като коефициентът на корелация за периода от първо тримесечие на 2001 г. до второ тримесечие на 2015 г. възлиза на 0.8 и 0.9, съответно за лаг от един и два периода.

През втората половина на 2014 г. бизнес цикълът в еврозоната се характеризираше с тенденция на влошаване, която доведе до отрицателна стойност на цикличния компонент на €-coin през последните три месеца на годината. Ниските нива на съвкупния индикатор за еврозоната през октомври и ноември бяха обусловени преди всичко от понижението на индустриалната активност и слабото вътрешно търсене при основните ни търговски партньори, което се отрази в забавяне на икономическата активност в България през второто тримесечие на 2015 г. От месец декември 2014 г. обаче индикаторът €-coin започна да се повишава и това продължи през всички месеци до август 2015 г., когато достигна ниво от 0.43 и отбеляза най-високата си стойност от лятото на 2011 г. насам. Положителната тенденция първоначално беше подкрепена от започналото в начало-

то на 2015 г. подобрение в доверието на бизнеса и потребителите, докато през второто тримесечие основните фактори бяха активизирането в индустриалното производство и външната търговия.

Оценени циклични колебания в еврозоната и България

Източник: CERP, МФ

През юли и август доверието на фирмите и домакинствата отслабна, но това беше компенсирано от положителния принос от страна на външния стокообмен. Наблюдаваното непрекъснато повишение на бизнес цикъла в еврозоната от началото на 2015 г. дава основания за възходяща тенденция и на бизнес цикъла у нас през следващите тримесечия до края на годината, като се има предвид високата степен на зависимост на икономическата активност в България от тази на еврозоната. ●

² Данни и подробни обяснения за методологията на съставяне на индикатора на бизнес цикъла за еврозоната „€-coin“ са достъпни на <http://eurocoin.cepr.org>. Тъй като този индикатор е месечен, данните за него са осреднени, за да може да се сравнява с ИИА, който е с тримесечна честота. Също така, индикаторът „€-coin“ изключва само краткосрочните (сезонните) колебания в икономическата активност в еврозоната и за да бъде съпоставим с ИИА беше необходимо да бъде премахнат дългосрочният тренд във времевия ред с филтър на Ходрик и Прескот.